

Μαθηματικές σχέσεις και κάλλος.

Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού.

Το πρόβλημά του ωραίου και της ομορφιάς απασχόλησε και απασχολεί ψυχολόγους, παιδαγωγούς, κοινωνιολόγους και κάθε άνθρωπο που μπορεί να αντιληφθεί πόσο ουσιαστικό φαινόμενο αποτελεί η δίψα για ομορφιά, η οποία και γεννά την τέχνη, δηλαδή τη ζωγραφική τη γλυπτική την αρχιτεκτονική, την ποίηση, τη λογοτεχνία και τη μουσική. Υπάρχουν βέβαια δύο στάσεις απέναντι στην ομορφιά:

Η πρώτη περιλαμβάνει αυτούς που αισθάνονται, δηλαδή βλέπουν, ακούν, αγγίζουν, αλλά δεν μπορούν ούτε ψάχνουν πέραν της απλής αίσθησης.

Η δεύτερη στάση περιλαμβάνει αυτούς που, όχι μόνον αισθάνονται αλλά επίσης ψάχνουν και το γιατί, αναζητούν τις κοινωνικές και ψυχολογικές σημασίες των αισθητών.

Οι άνθρωποι που υιοθετούν την πρώτη στάση δεν μπορούν συνήθως να ξεχωρίσουν το γεωμετρικό κάλλος ενός αμφορέα από την ιδιότητα του να μεταφέρει νερό, δεν μπορούν να δουν το κάλλος στη γραμμή και τα χρώματα ενός ψαριού, αλλά βλέπουν την κατάληξη του στο τηγάνι!

Πρέπει, πριν κάποιος αρχίσει να αναζητά το τι είναι ωραίο να ξεκαθαρίσει μέσα του ότι η αναζήτηση της ομορφιάς – κυρίως μέσω της τέχνης – είναι διαδικασία ανιδιοτελής, δηλαδή χωρίς πρακτική ωφέλεια. Η εξέλιξη της τέχνης, από τις πρωτόγονες κοινωνίες προς την περίοδο των ιστορικά σημαντικών πολιτισμών είναι μία προοδευτική πορεία από την εξηρημένη τέχνη στην τέχνη που οδηγεί στην κατάκτηση μιας ομορφιάς μη εξηρημένης από βιοτικούς ή άλλους πρακτικούς παράγοντες, αλλά αυθύπαρκτης και αυτόνομης.

Στο πλαίσιο της αναζήτησης των νόμων της ομορφιάς – εφόσον αποδειχθεί ο λογικός νους ότι υπάρχουν αυτοί – δεν θα μπορούσαμε να αγνοήσουμε τη συνεισφορά των Πυθαγορείων και του Πλάτωνα στη διαμόρφωση μιας θεωρίας για την ομορφιά που επέδρασε αποφασιστικά στην εξέλιξη της σκέψης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι Πυθαγόρειοι ήσαν οι πρώτοι που ασχολήθηκαν με την μαθηματικοποίηση των νόμων της αρμονίας και συσχέτισαν τους αριθμούς και τις αναλογίες αριθμών με τους νόμους της μουσικής. Οι πυθαγόρειοι με τη διαίρεση του μονόχορδου σε απλούς αριθμητικούς λόγους 1:2 2:3 και 3:4, έφεραν στο φως τα μουσικά διαστήματα της όγδοης (διαπασών κατά την πυθαγόρεια ουρολογία), της πέμπτης (διαπέντε κατά την πυθαγόρεια ορολογία) και της τετάρτης αντίστοιχα (διατεσσάρων σύμφωνα με την πυθαγόρεια ορολογία) τα οποία αποτελούν και τη βάση κατασκευής όλων των μουσικών συστημάτων μέχρι και τις μέρες μας.

Ο Πλάτων στα έργα του μιλάει για την ύπαρξη μιας ομορφιάς ουσιαστικής, της μορφής του ωραίου που συλλαμβάνεται από το νου και υπερβαίνει την μεταβλητή ομορφιά των συγκεκριμένων αντικειμένων. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, υπάρχει μία ιδανική μορφή του ωραίου σε έναν ιδεατό κόσμο, ξεχωριστό από τον εμπειρικό κόσμο, η οποία έχει τον ίδιο τρόπο ύπαρξης όπως οι μαθηματικές οντότητες των αριθμών και της τελείας ισότητας. Ο Πλάτων αποδέχεται την ύπαρξη της ομορφιάς σε απλά πράγματα, όπως στους τόνους των φθόγγων, που είναι λείοι και λαμπροί και που αποδίδουν μία καθαρή μελωδία και είναι ωραίοι όχι σχετικά με κάτι άλλο αλλά καθ' εαυτούς (Φίληβος 51β), ή όπως και τα απλά γεωμετρικά σχήματα,

η ευθεία και η καμπύλη, τα επίπεδα και τα στέρεα που παράγονται από αυτές και γίνονται με τόρνο, διαβήτη και κανόνα τα οποία είναι και αυτά ωραία καθ' εαυτά (Φίληβος 51 γ).

Με βάση την πλατωνική θεωρία, τα στοιχεία της ομορφιάς τα οποία είναι κοινά στο χρώμα, στα απλά γεωμετρικά σχήματα, στο σχήμα του κανονικού πολύεδρου και του σώματος είναι η ενότητα, η συμμετρία, η ποιότητα. Οι ρίζες όλων των αντιλήψεων για την ομορφιά των καθαρών γεωμετρικών σχημάτων βρίσκονται στον Πλάτωνα. Στον διάλογο του περί ηδονής (Φίληβος), γράφει ότι, ουσιαστικά, το κάλλος των σχημάτων δεν βρίσκεται στις ζωγραφιές που μας παρουσιάζουν οι περισσότεροι καλλιτέχνες. Το πνευματικό κάλλος υπάρχει μόνον στα γεωμετρικά σχήματα που κατασκευάζονται από τον κανόνα και τον διαβήτη.

Η ελληνική τέχνη του 5ου αιώνα η αρχαία αιγυπτιακή τέχνη, η βυζαντινή, καθώς και η τέχνη της Αναγέννησης έδωσαν, άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότεροι, σημασία στον παράγοντα «αισθητή φύση», χωρίς να παραιτηθούν από τις γεωμετρικές ενασχολήσεις. Όταν αργότερα το πνεύμα της Αναγέννησης νεκρωθηκε, οι μιμητές της κατήντησαν να κατασκευάζουν άψυχα σχήματα και η εντύπωση του οπτικού φαινομένου εξουδετέρωσε τον πλαστικό διαλογισμό.

Βασική πηγή: Αθανασίου Δρίτσα, Καρδιολόγου, Συνθέτη: «Οι μαθηματικές σχέσεις που περιγράφουν το ωραίο στη φύση και στην τέχνη υπακούουν στους νόμους της μουσικής. Κείμενα και σχόλια πάνω στις θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής», στο: Η μουσική ως φάρμακο, εκδ. INFO HEALTH, Αθήνα 2003, 3-7.

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>